1.4

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
T.S. Sharipov
2024 yil «29» 08

MOLIYAVIY RISKLAR NAZARIYASI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Sirtqi bo'lim uchun

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohas: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410400 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar

SAMARQAND – 2024

	Modul / FAN SILLABUSI Sirtqi bo‘lim uchun 60410400 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar ta'lim yo‘nalishi	

Fan nomi:	**Moliyaviy risklar nazariyasi**
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	THFIN106
Yil:	3
Semestr:	6
Ta`lim shakli:	**Sirtqi bo‘lim uchun**
Mashg`ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma`ruza	14
Amaliy mashg`ulotlar	14
Laboratoriya mashg`ulotlar	-
Seminar	-
Mustaqil ta`lim	152
Kredit miqdori	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O`zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	“Moliyaviy risklar nazariyasi” fanini o‘qitishning maqsadi – kelgusida yuqori malakali iqtisodchi-moliyachi mutaxassislar bo‘lib yetishadigan talabalar uchun moliyaviy risklar nazariyasi bo‘yicha bilimlar berish, talabalarda rivojlangan davlatlarning ilg‘or tajribasidan kelib chiqib moliyaviy risklarni xo‘jalik yurituvchi subyektlarning iqtisodiy-moliyaviy faoliyatiga ta’sirini baholash bo‘yicha amaliy ko‘nikmalar hosil qilishdan iborat.

Fanni o`zlashtirish uchun zarur boshlang`ich bilimlar	
1	Ekonometrika (ECON1108)
2	Iqtisodiyot nazariyasi (ECONTH106)
3	Moliya (FINANC112)
4	Mikroiqtisodiyot (MICROE106)
5	Statistika (STATIS106)

Ta`lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	Riskning mohiyati va funksiyalari, uning nazariyalari haqida bilimga ega bo‘lishlari kerak;
TN2	Moliyaviy risklarning u yoki bu turini yuzaga keltiruvchi sabab va omillarni bilishlari lozim;
TN3	Korxonalar faoliyatida kuzatiladigan risklarni bartaraf etish yo‘llarini bilishi kerak;
TN4	Moliya bozorida yuzaga keladigan risk turlari va ularning o‘ziga xos xususiyatlari haqidagi bilimlarga ega bo‘lishi kerak;
TN5	Sug‘urta bozorida yuzaga keladigan risklar, ularning o‘ziga xos xususiyatlari haqidagi bilimlarga ega bo‘lishi kerak.
	Ko`nikma jihatidan:
TN6	Moliyaviy risklarni pasaytirish usullaridan foydalana oladi;
TN7	Pulning davriy qiymati konsepsiyasi asosida pulning kelajakdagi qiymatiga risklarning ta’sirini aniqlay oladi;
TN8	Investitsion qarorlarni qabul qilishda inflyatsiyaning ta’siriga baho bera oladi;
TN9	Riskni boshqarishning asosiy vositalarini aniqlay biladi;
TN10	Moliyaviy risklarni boshqarishning har bir bosqichida amalga oshiriladigan ish turlarini biladi;
TN11	Risk va daromadlilik tushunchalarining o‘zaro bog‘liqligi asosida moliyaviy qaror qabul qila oladi;
TN12	Moliyaviy firibgarlik operatsiyalarining risklar bilan bog‘liqligi, ularni cheklash usullarini biladi.

	Fan mazmuni	Ajratil-gan soat
	Mashg‘ulotlar shakli: Ma’ruza(M)	
M1	Moliyaviy riskning mohiyati va ahamiyati, uning iqtisodiy jarayonlarga ta’siri	2
M2	Moliyaviy risklar tasnifi	2
M3	Inflyatsiya riski	2
M4	Investitsiya risklari, ularning xususiyatlari	2
M5	Sug‘urta bozorida yuzaga keladigan risklar	2
M6	Moliyaviy risklarni baholash usullari	2
M7	Moliyaviy risklarni pasaytirish usullari	2
	JAMI:	**14**
	Mashg‘ulotlar shakli: Amaliy mashg‘ulot (A)	
A1	Moliyaviy riskning mohiyati va ahamiyati, uning iqtisodiy jarayonlarga ta’siri	2
A2	Moliyaviy risklar tasnifi	2
A3	Inflyatsiya riski	2
A4	Investitsiya risklari, ularning xususiyatlari	2
A5	Sug‘urta bozorida yuzaga keladigan risklar	2
A6	Moliyaviy risklarni baholash usullari	2
A7	Moliyaviy risklarni pasaytirish usullari	2
	JAMI:	**14**

№	Mustaqil ta'lim (MT)	Ajratil-gan soat
MT1	Turli iqtisodiy ta'limotlarda moliyaviy risklar nazariyasining taraqqiyoti	4
MT2	Globallashuv sharoitida moliyaviy riskning ahamiyati	4
MT3	Moliyaviy risklarni tasniflash belgilari va mezonlari	6
MT4	Globallashuv sharoitida bozor risklarining mohiyati va ahamiyati	4
MT5	Bank muassasalari faoliyatida kredit riskining ahamiyati	4
MT6	Globallashuv sharoitida valyuta risklarining o'ziga xos xususiyatlari	4
MT7	Inson hayoti faoliyatida foiz risklari	4
MT8	Inflyatsiya risklarining korxonalar faoliyatiga ta'siri	6
MT9	Inflyatsiya risklarining aholi hayoti faoliyatiga ta'siri	4
MT10	Liberallashtirish sharoitida investitsiya risklarini baholash	4
MT11	Investitsion loyihalarda sof diskontlangan qiymatni hisoblash	4
MT12	Korxonalar faoliyatida aktivlar riskini baholash	4
MT13	Xo'jalik yurituvchi sub'ekt likvidliligi riskini aniqlash	4
MT14	Sug'urta bozori riskining xususiyatlari	4
MT15	Iqtisodiyotda soliq risklarining o'rni	4
MT16	Moliyaviy risklarni baholash usullarining tasnifi, ularning xususiyatlari	4
MT17	Risklarni miqdoriy baholash usullarining amaliyotda qo'llanilishi	4
MT18	Korxonalarni baholash usullaridan foydalanish	4
MT19	Portfel riski va daromadliligini baholash	4
MT20	Korxonalarni boshqarishda risk-menejmentning muhimligi	4
MT21	Korxonalarda moliyaviy risklarni pasaytirish usullarining qo'llanilishi	4
MT22	Iqtisodiyotda moliyaviy firibgarlik riskining oqibatlari	4
MT23	Moliyaviy risklar nazariyasi	4
MT24	Bozor risklari	4
MT25	Kredit riski	4
MT26	Valyuta risklari	4
MT27	Foiz riski, uning mazmuni va xususiyatlari	4
MT28	Inflyatsiya riski	4
MT29	Inflyatsiyaning turli jarayonlarga ta'siri	4
MT30	Sof diskontlangan qiymat	4
MT31	Aktivlar riski	4
MT32	Likvidlik riski	4
MT33	Moliyaviy risklarni baholash usullari	4
MT34	Risklarni miqdoriy baholash usullari	4
MT35	Kapital qiymatini baholash	4
MT36	Risk va portfel daromadliligi	4
MT37	Risk-menejment: mazmuni, strategiyasi va usullari	4
	JAMI:	**152**

	Asosiy adabiyotlar
1	Боди З., Мертон Р. Финансы. Учебник. Пер. с англ. – М.: "Вильямс", 2007.
2	Malikov T., Olimjonov O. Moliya. Darslik. – T.: "Iqtisod-moliya", 2019. - 920 b.
3	Malikov T. Moliya. O'quv qo'llanma. – T.: "Iqtisod-moliya", 2018. -274 b.
4	Финансовые и банковские риски : учебник / Л. И. Юзвович, Ю. Э. Слепухина, Ю. А. Долгих, В. А. Татьянников, Е. В. Стрельников, Р. Ю. Луговцов, М. Н. Клименко; под ред. Л. И. Юзвович, Ю. Э. Слепухиной; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Уральский государственный экономический университет. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2020. – 336 с.
5	Fozilchayev Sh.Q., Xidirov N.G'. Moliyaviy risklar nazariyasi. O'quv qo'llanma. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2019. – 240 b.
6	Шапкин И.А. Теория риска и моделирование рисковых ситуаций: Учебник для бакалавров / А.С. Шапкин, В.А. Шапкин. – 6-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Кº», 2014-880 с.
7	Зайналов Ж.Р., Ибрагимов Н.А., Ахроров З.О. Корхоналар молияси. Ўқув қўлланма. СамИСИ: "STAP-SEL" МЧЖ. 2023. - 268 b.
	Qo'shimcha adabiyotlar
1	Zaynalov J.R., Xusanov B.Sh., Aliyeva S.S., Ro'zibayeva N.X. va b. Moliya bozori: Darslik -T.: "Iqtisod-moliya", 2020. - 480 b.
2	Zaynalov J.R., Xodjayev E.N., Xusanov B.Sh., Ro'zibayeva N.X. va b. Investitsiya: Darslik -T.: "Iqtisod-moliya", 2020. - 316 b.
3	Латипова Ш.М. Антиинқирозий молиявий бошқарув. Ўқув қўлланма. – Самарканд: СамИСИ, "STAP-SEL" МЧЖ. – 2022 й 309-б.
4	Солодов А.К. «Основы финансового риск-менеджмента»: учебник и учебное пособие // Солодов А.К. – М.: Издание Александра К. Солодова // Технический редактор Солодова Е.А.; корректор Нейц Е.А. // 2017 – 24,0 п.л., 286 стр.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) **5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;

➢ fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
➢ fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
➢ fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
➢ berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
➢ konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
➢ mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
➢ fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa.

b) **4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**

➢ fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
➢ fanning mazmunini, amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
➢ fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
➢ fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
➢ fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
➢ fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
➢ fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

c) **3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**

➢ fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
➢ fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
➢ bayon qilish ravon bo'lmasa;
➢ fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
➢ fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

d) **quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:**

➢ u fan bo'yicha mashgulotlarga tayorgarlik ko'rmagan bo'lsa;
➢ fan bo'yicha mashgulotlarga doir xech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
➢ u fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
➢ fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
➢ fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
➢ fanni bilmasa.

Agar talaba hemis tizimida baholanganda quyidagicha baholanadi.
0-59 ballgacha 2 baho, 60-69 ballgacha 3 baho, 70-89 ballgacha 4 baho, 90-100 ballgacha 5 baho

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Latipova Shaxnoza Maxmudovna, dotsent

E-mail:	latipova_shaxnoz@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Moliya" kafedrasi
Taqrizchilar:	**B.Sh.Xusanov** – Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Samarqand filiali direktori, i.f.n., dotsent **G'.N.Djulmatov** – "EURO LUX STROY" MCHJ direktori

Mazkur Sillabus instituti o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil 29 08 dagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. 5-09-08/3

Mazkur Sillabus "Moliya" kafedrasining 2024 yil 26 08 dagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan maqullangan.

O'quv-uslubiy boshqarmasi boshlig'i I.E.Shodmonov

Ikkinchi va kechki ta'lim bo'limi boshlig'i R.Samandarov

Kafedra mudiri J.R.Zaynalov

Tuzuvchi Sh.M.Latipova